

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ В КУРИКУЛУМІ УНІВЕРСИТЕТІВ ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

Доповідач: Долгова Н. О., ст. викладач каф. Фізичного виховання та сорту СумДУ

Необхідність реформування освітнього законодавства України не викликає сумнівів навіть у найбільш консервативних представників академічної спільноти, оскільки в епоху розбудови суспільства знань негнучка авторитарна система вищої освіти неспроможна підготувати конкурентоздатних на глобальному ринку праці фахівців, бути рушійною силою науково-технічного розвитку держави, оперативно трансформуватися, відповідаючи на виклики світу, що блискавично змінюється.

Повільні темпи освітніх реформ в Україні спонукають до вивчення досвіду зарубіжних країн, які успішно модернізують систему вищої освіти, адаптуючи нормативно-правову базу до вимог Болонського процесу. Процес створення концепції законодавчих змін, її широкого обговорення та опрацювання науковцями, експертами, роботодавцями, викладачами і студентами, прийняття нормативно-правового акту вищим законодавчим органом, що успішно завершився в Республіці Польща, становить особливий інтерес для компаративних досліджень [3, с. 348].

Відразу після приєднання Польщі до ЄС (1. 05. 2004 р.) кінцевим рішенням І-го Сейму академічної фізичної культури (22-23.10. 2004р.), який відбувся у Варшаві стосовно сфери фізичного виховання студентів було зазначено, що вищі школи, з уваги на те, що займають дуже істотне місце в системі освіти, можуть відігравати значну роль у формуванні поглядів та свідомості молодого покоління та бути місцем для розповсюдження і популяризації спорту та рекреації, а також створення моди на здоровий спосіб життя [7, с 266].

Аналіз польської літератури, що висвітлює всебічні наукові дослідження проблематики фізичної культури у вищих школах Польщі свідчить про те, що наприкінці ХХ століття заняття з фізичного виховання не вирізнялись належною популярністю серед студентів. Дослідження польського науковця А. Новаковського свідчать, також, про пасивне або навіть неохоче ставлення до занять та часті випадки медичних звільнень від виконання фізичних вправ.

Причинами такого ставлення до занять були виокремленні дослідником:

- непривабливий рівень проведення занять, поєднаний з надто формальним відношенням до студентів з боку викладачів (надмірна дисципліна, занадто суворі команди та вимоги до спортивної форми і т. ін.);
- надто вузький спектр пропозицій, закладених в програми SWFiS та AZS;
- незручний час проведення занять (їх близькість в розкладі з дидактичними заняттями) пов'язаний з переходом, або переїздом до спортивних об'єктів;
- незручності комунікацій, що перешкождали пунктуальному прибуттю до місць проведення занять;
- незадоволення з огляду належної техніки безпеки та гігієнічно-санітарного стану об'єктів де проводились заняття (нерівне покриття, низька температура взимку, несправність обладнання і т. ін.) [5, с. 126-130].

В такій ситуації, в колах спеціалістів з фізичного виховання виникало питання: Що є причиною такого стану речей? Що треба зробити, аби заняття з фізичного виховання були більш привабливими для студентської молоді? Як удосконалити курикулум ВНЗ.

Досвідчені викладачі польських вишів зазначають, що однією з причин невеликої популярності фізичного виховання серед студентів був занадто бідний зміст програми, який не містив індивідуальних інтересів молоді. Найчастіше види, призначених для студентів занять були нав'язаними згори, не мали в принципі можливості вибору улюблених форм спортивної активності, або активності рекреаційного характеру. У деяких вишах можливість такого характеру існувала, але діапазон пропозицій працівників SWFiS був скудним, малопривабливим і мало творчим.

Необхідним складником програми з фізичного виховання є мета навчання. Головною метою фізичного виховання є загальний розвиток особистості, зокрема, фізичний розвиток і формування обізнаності студентів про роль фізичного здоров'я в житті людини. Серед інших (всебічних) цілей, що охоплюють конкретні знання, вміння, навички, підготовку і відношення студентів можна вирізнити:

- 1) навчання дбайливого ставлення до свого здоров'я;
- 2) виховання сформованої, гармонійно розвиненої особистості;

- 3) розвиток позитивного ставлення до власного життя, здоров'я та фізичної культури;
- 4) досягнення високої фізичної підготовки та необхідних прикладних навичок для повсякденного життя;
- 5) розвиток потреби активної участі в більш широкому розумінні фізичної культури за допомогою використання спеціальних знань рухових навичок, обізнаності спортивно-рекреаційного і туристичного характеру;
- 6) використання знань про культуру здоров'я для власного розвитку;
- 7) підготовка до активної участі у суспільному та сімейному житті, а також в охороні навколишнього середовища;
- 8) розвиток таких рис особистості, як: гідність, ввічливість, сумлінність, працьовитість, почуття справедливості, відповідальність та вміння співпрацювати з колективом [6, с.41].

Розроблені програми з фізичного виховання повинні містити в собі виховний досвід, враховувати можливості та інтереси студентів на підставі запропонованих у програмі занять, надавати можливість студентам обирати серед них ті, що найбільше подобаються і в яких вони хотіли би брати участь. На думку польських авторів програм з фізичного виховання, більшість занять можуть бути організовані в умовах змішаних статевих груп і в ідеалі повинні надавати студентам більш широкий спектр рухової активності ніж звичайні заняття, а також бути більш демократичними.

Варто зазначити, що широкий спектр видів фізкультурної діяльності, представлений польськими авторами, дозволяє брати участь у заняттях кожному студенту, незалежно від його фізичної справності. Більш того, після впровадження таких програм, була повністю вирішена проблема заліку предмету для студентів, які мають медичне звільнення за станом здоров'я.

Польський новатор у сфері університетського фізичного виховання Томаш Белецький (Т. Bielecki) стверджує, що «система традиційних занять з фізичного виховання, якщо і досі функціонує в деяких університетах Польщі, сьогодні повинна стати пережитком минулого. Болонський процес, який підписала Польща, зобов'язує змінити якість освіти у вищих навчальних закладах, в тому числі, звичайно, змінити ставлення до університетського фізичного виховання» [4, с. 239]. Він переконливо доводить, що в епоху європейської інтеграції, нові освітні завдання вимагають інноваційних

та комплексних підходів до навчання та виховання студентів, у тому числі і в галузі фізичної культури. У багатьох інноваційних розробках, що запроваджуються у класичних університетах Польщі, пропонуються популярні види спорту, особливо нові, а іноді й екстремальні, найбільш цікаві молодому поколінню. І все це для того, щоб надати процесу фізичного виховання стрункості, оптимальності, плановості та ефективності [1, с. 117.]

1 жовтня 2011 р. набула чинності Нова редакція Закону Республіки Польщі «Про вищу освіту». Серед основних здобутків законотворців цього проекту чільне місце займає зміцнення автономії вищих навчальних закладів, розширення прав університетів на самостійне створення програм та напрямів навчання, що не потребують затвердження у профільному міністерстві.

Натомість, рекомендації базової програми з фізичного виховання для ВНЗ України, згідно із «Державними вимогами до навчальних програм з фізичного виховання в системі освіти», мають законодавчий характер і визначають загальну стратегію формування високого рівня особистісної ФК студента, з обов'язковим складанням державних тестів оцінки фізичної підготовленості населення України. Нормативна база навчальних програм з фізичного виховання українських вишів підпорядковується саме цим тестам. ВНЗ на основі навчального плану і базової навчальної програми ФВ розробляють робочі навчальні програми з ФВ. Вони «конкретизують і доповнюють зміст базової фізкультурної освіти враховуючи регіональні, етнографічні, економічні та екологічні особливості, ... вимоги стандартів вищої освіти, у відповідності із освітньо-кваліфікаційними характеристиками підготовки фахівців певного рівня» [2].

Варто зауважити, що діючі нормативні вимоги з предмету не достатньо враховують індивідуальні здібності студентів і вказують на те, що потрібен диференційований, індивідуальний підхід до кожного. Важливо також подолати педагогічний авторитаризм, надати можливість вільного вибору, що є вагомим стимулом залучення академічної молоді до занять.

Отже, сьогодні існує необхідність модернізації університетської освіти, зокрема фізичного виховання та студентського спорту, переорієнтації на особистість, формування у студентів стійкого інтересу до занять з врахуванням власних потреб та здібностей.

Аналіз навчальних програм з фізичного виховання університетів Польщі, дозволяє констатувати про те, що більшість польських ВНЗ ґрунтують свою діяльність на основі останніх досліджень в галузі фізичного виховання студентів, так щоб дидактичні заняття були сучасні, адаптовані до очікувань та інтересів студентів. З метою підвищення привабливості занять викладачі структурних підрозділів університетів, що відповідають за фізичне виховання та спорт студентської молоді, вважають за необхідне постійно їх удосконалювати та наповнювати різним змістом, завдяки активному впровадженню авторських програм.

Сучасні навчальні програми з ФВ повинні сприяти зацікавленості студентів у заняттях ФВ і спортом та їх результатах, забезпечувати свідомий вибір та індивідуальність занять, диференціацію фізичних навантажень з урахуванням індивідуальних особливостей організму людини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Долгова Н. О. Інноваційні технології як засіб організації процесу фізичного виховання в університетах Польщі / Н. О. Долгова // Витоки педагогічної майстерності. – Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2011. - № 8(1). – 346с. – С. 114 – 118.
2. Державні вимоги до навчальних програм з фізичного виховання в системі освіти Наказ Міністерства освіти України 25.05.98 N 188 (з 0500 – 98)
3. Соколович-Алтуніна Ю. О. Нормативно-правове забезпечення вищої освіти республіки Польща (2005-2011pp.) / Ю. О. Соколович-Алтуніна // Вища освіта України – К : «Гнозис», 2011. – Т. I (28) - С. 348 – 355.
4. Bielecki T. Profilowane zajęcia wychowania fizycznego w opinii studentów UMCS w Lublinie / T. Bielecki, K. Krawczyk // Akademicka kultura fizyczna na przełomie stuleci, T. 2. / pod red. Zadarko E. – Krosno : PWSZ, 2009. - S. 231 – 242.
5. Nowakowski A. Akademickie wychowanie fizyczne i sport we wspomnieniach absolwentów szkół wyższych Południowej Polski / Andrzej Nowakowski // Akademicka kultura fizyczna wczoraj i dziś. - Rzeszów : PTKF, 2004. – S. 123-135.

6. Pańczyk W. W kręgu teorii metodyki i praktyki współczesnego wychowania fizycznego / W. Pańczyk, K. Warchoł. – Rzeszów: Wydawnictwo UR, 2008. - 392s.
7. Żółtek-Daszykowski A. Autorski program wychowania fizycznego w szkołach wyższych /Andrzej Żółtek-Daszykowski // Akademicka kultura fizyczna na przełomie stuleci. Tom 2. – Krosno : AZS, 2009. - S. 265 - 272.

Науково-теоретична конференція викладачів, аспірантів, співробітників та студентів кафедри фізичного виховання і спорту : тези доповідей, 26 квітня 2012 р., м. Суми / Відп. за вип. А.Є. Шепелев. - Суми : СумДУ, 2012.